

آیا حس انتقام ایران را به حمله به عربستان وامی‌دارد

به قلم فرزین ندیمی (/fa/experts/frzyn-ndymy/)

۱۱ اکتبر ۲۰۲۲

همچنین دست‌یافتنی به

/ (English (/policy-analysis/will-sense-revenge-spur-iran-attack-saudi-arabia

العربية (/ar/policy-analysis/hl-ywdy-alswhr-balantqam-aly-df-ayran-lmhajmt-alswdyt/)

درباره نویسنده

فرزین ندیمی (/fa/experts/frzyn-ndymy/)

او پیش از این برای موسسه واشنگتن در باره استراتژی تهران در باره استفاده از جنگ افزارهای دریایی ایران در جنگ نامتقارن نوشته است

تحلیل کوتاه

در حالی که رژیم به سرکوب مضاعف در داخل ادامه می‌دهد بر اساس اظهارات تهدیدآمیز خود در مورد دخالت خارجی در اعتراضات ممکن است مثل تابستان ۲۰۱۹ تجهیزات و تاسیسات آمریکایی را وارد دور تازه‌ای از تنش نظامی کند

در حالی که ایران به سومین هفته اعتراضات انبوه مردم وارد می‌شود رژیم به رغم استفاده از همه توان نیروهای انتظامی شبه‌نظامیان محلی بسیج و وزارت اطلاعات نتوانسته خیزش را به سرعت خاموش کند سطح چشمگیر نافرمانی عمومی که معترضان از خود نشان داده‌اند و همین‌طور حمایت یکپارچه‌ای که از ایرانیان خارج از کشور و افکار عمومی بین‌المللی دریافت کرده‌اند رژیم را تکان داده و خشمگین کرده است برخی دولت‌های غربی با حمایت ملموس‌تری پاسخ داده‌اند مثلا وزارت خزانه‌داری آمریکا با صدور <https://home.treasury.gov/news/press-releases/jy0974> مجوز عمومی تازه‌ای در ۲۳ سپتامبر ارتباطات اینترنتی را برای ایران از طریق تامین خدمات و نرم‌افزارهای مرتبط تسهیل کرده است ضمن آن‌که خزانه‌داری از قرار معلوم <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-09-29/iran-s-oil-exports-will-be-targeted-in-a-new-round-of-us-sanctions-being-readied?leadSource=uverify%20wall> خود را برای تحریم‌های اقتصادی جدید علیه صادرات نفت رژیم آماده می‌کند

خیزش داخلی ایران به لحاظ عمق و وسعت هر دو منحصر به فرد است: برای اولین بار از سال ۱۹۷۹ یک جنبش اعتراضی از تمام مرزبندی‌های قومی اجتماعی و اقتصادی فراتر رفته و بر سرنگونی رژیم به عنوان تنها مطالبه خود <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/how-irans-protests-differ-past-movements> تمرکز کرده است. ضمنا زنان نقش پیشگام دارند و یک تالیوی بنیادین <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/celebrities-clergy-and-succession-wild-cards-irans-protests> را هدف گرفته‌اند: حجاب اجباری هنوز تنش‌های بیشتری می‌تواند رخ دهد بین بخش‌های حیاتی جمعیت که هنوز به طور دسته‌جمعی به اعتراضات نپیوسته‌اند: از اعضای ارتش و دیگر شاخه‌های نظامی گرفته تا کارمندان دولت و کارگران بخش دولتی (خصوصا در صنایع نفت و گاز که اعتصابات سرتاسری آنها تاثیر مهمی بر نتیجه انقلاب ۱۹۷۹ داشت).

در ابتدا ترکیب منحصر به فرد عوامل جنبش رژیم را وادار کرد تا محتاطانه عمل کند و تاکتیک قبلی «شوک و ارباب» یعنی گسیل نیروهای اصلی را که عبارتند از مأموران لباس شخصی سپاه پاسداران و خصوصا کادر تعلیم دیده بسیج برای سرکوب سریع معترضان به کار نبرد گروه دوم یعنی بسیج معمولا تحت فرمان قرارگاه ثارالله (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/murmurs-second-cultural-revolution>) قرار دارد که مرکز فرماندهی سپاه برای حفظ نظم پایتخت در صورت ناتوانی پلیس است و عمدتاً از ارباب و سلطه بر خیابان از طریق کاربرد خشونت استفاده می‌کند. هرچند قرارگاه ثارالله در شمال تهران مستقر شده است «چشم‌های» آن در مرکز شهر در خیابان ایرانشهر یافت می‌شود یعنی بیش از ۱۵۰۰ دوربین که در «مرکز کنترل ترافیک هوشمند تهران» برای نظارت بر تمام حرکت‌ها در پایتخت استفاده می‌شود این توانمندی در سال ۲۰۱۸ بعد از آنکه سیستم با «مرکز فرماندهی کنترل ترافیک» نیروی انتظامی (ناجا) ادغام شد گسترش یافت.

در خیزش‌های قبلی معمولا درست بعد از سخنرانی عمومی علی خامنه‌ای رهبر ایران در محکومیت معترضان قرارگاه ثارالله و عناصر مشابه گسیل می‌شدند اما این بار مرحله وحشیانه‌تر سرکوب به طور روشن در تهران و شهرهای دیگر در ۲ اکتبر آغاز شد یعنی شب پیش از اولین اظهار نظر او درباره ناآرامی‌ها هرچند برخی عناصر کلیدی هنوز گسیل نشده‌اند این پرسش که آیا و چه وقت مهار اعتراضات موفق خواهد شد معلوم نیست تا حدی به این دلیل که این جنبش اعتراضی خودسازمانده غیرمتمرکز و بی‌رهبر است بنابراین هدف قراردادن آن دشوار است.

مقصدسازی خارجی‌ها

رژیم علاوه بر بسیج کردن نیروهای خود برای سرکوب داخلی به تاکتیک قدیمی خود یعنی مقصدسازی «دشمنان خارجی» به خاطر «توطئه» برای برانگیختن معترضان متوسل شده‌اند. در ۲ اکتبر سردار حسین سلامی فرمانده سپاه پاسداران با اشاره به نقش رسانه‌های فارسی زبان «مخرب» (مثل صدای آمریکا رادیو فردا بی‌بی‌سی‌سی و خصوصا ایران اینترنشنال رسانه‌ای که در ادامه درباره آن بحث شده است) آمریکا انگلیس و عربستان را **متهم** (<https://tn.ai/2782488>) به ایفای نقش رهبری در خیزش کرد. روز بعد خامنه‌ای اتهامات مشابهی را علیه واشنگتن ریاض و اسرائیل مطرح ساخت (<https://tn.ai/2782997>).

موضوع نگران‌کننده این است که رژیم تاکنون این اظهارات را با اقدام نظامی علیه اهداف خارجی ترکیب کرده است. در ۲۴ سپتامبر قرارگاه شمال غرب نیروی زمینی سپاه با استفاده از توپخانه راکت موشک و پهپاد به اردوگاه‌های متعلق به احزاب کرد مخالف رژیم ایران در شمال عراق حمله کرد. تهران این گروه‌ها را به تحریک خشونت در شهرهای مرزی ایران **متهم کرده است** (<https://tn.ai/2778596>) اتهامی که آنها رد می‌کنند. حملات سپاه تلفات زیادی داشته است عمدتاً چریک‌های کرد اما برخی شهروندان غیرنظامی از جمله یک شهروند آمریکایی هم در میان آنها دیده می‌شود.

در ۲۸ سپتامبر یک جت جنگنده آمریکایی یک پهپاد مهاجر ۶- ایرانی را که از قرار

<https://www.centcom.mil/MEDIA/STATEMENTS/Statements-View/Article/3173389/statement-regarding-islamic-revolutionary-guard-corps-unprovoked-attack-in-iraq>) در حال نزدیک شدن به اربیل عراق بود سرنگون کرد بنا به گفته ستاد فرماندهی مرکزی آمریکا (سنتکام) پهپاد مزبور «به عنوان تهدیدی علیه نیروهای سنتکام در منطقه شناسایی شد». روز بعد سرلشکر محمد باقری رئیس ستاد کل نیروهای مسلح ایران به واشنگتن **هشدار داد** (<https://tn.ai/2781584>) که پهپادهای ایرانی مشغول فعالیت‌های نظامی بر فراز عراق هستند و هر حرکتی علیه آنها با تلافی در زمان مناسب به تشخیص تهران علیه تاسیسات آمریکا در «پایگاه‌های نظامی حریر اربیل و دهوک» پاسخ داده خواهد شد.

آیا حمله‌ای به سبک بقیق در راه است

معلوم نیست آیا ایران واقعا باور دارد که دولت‌های خارجی پشت اعتراضات جاری هستند یا فقط از این اظهارات برای انحراف افکار از موضوع ناآرامی‌ها استفاده می‌کند. در هر دو حالت نتیجه آن حملات بیشتر به اهداف خارجی خواهد بود و گروه‌های کرد احتمالاً تنها اهدافی نیستند که خشم ایران برای منحرف ساختن موضوع متوجه آنها می‌شود عربستان هم ممکن است در معرض خطر باشد. تهران در حالی که رسانه‌های بین‌المللی فارسی‌زبان را به نقش داشتن در اعتراضات متهم می‌کند روی کانال تلویزیون ماهواره‌ای ایران اینترنشنال در لندن دست گذاشته است و ریاض را به تامین مالی آن به عنوان محرک اصلی اعتراضات متهم می‌کند. برای همین هم کانال‌های وابسته به سپاه در شبکه‌های اجتماعی در عراق در این مدت با این ادعا که سعودی‌ها متعهد به سرنگونی جمهوری اسلامی هستند مشغول **پست کردن تهدیداتی** (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/iraqi-muqawama-make-credible-new-threat-against-gulf-states>) در مورد تلافی مسلحانه بوده‌اند.

احتمالاً تصادفی نبود که شرکای حوثی ایران در یمن در ۲ اکتبر اعلام کردند که می‌خواهند آتش‌بس موقت خود با ائتلاف به رهبری عربستان را خاتمه دهند. آنها با هشدار به شرکت‌های نفتی و کشتیرانی خارجی برای ترک منطقه تهدید کردند که حملات علیه

فرودگاه‌ها بنادر و تاسیسات انرژی را از سر خواهند گرفت. مثل گذشته چشم‌انداز این‌گونه حملات به تهران فرصتی بزرگ می‌دهد که یا برای حمله از داخل قلمرو تحت کنترل حوثی‌ها استفاده کند و یا در صورت حمله به عربستان از خاک ایران و جاهای دیگر به آن قابلیت انکار بخشد.

در صورت بروز چنین حملاتی مقامات خارجی نباید تعجب کنند که حملات صرف نظر از منشأ آنها برای چشمگیر بودن طراحی شده‌اند. خیزش جاری نشانه‌های احتمالی از یک تهدید حیاتی علیه رژیم را آشکار می‌کند و تهران پیش‌تر با حملاتی به خارج و تهدید به حملات بیشتر پاسخ داده است. در صورت تداوم این وضع می‌توان انتظار داشت که سپاه پاسداران که بر اساس قانون اساسی حافظ رژیم اسلامی و انقلاب است حملات بیشتری انجام دهد و با توجه به ریسک بالای موجود در ناآرامی جاری حمله‌ای غیرقابل انتساب علیه رقیب منطقه‌ای اصلی آن یعنی عربستان یک احتمال شاخص است.

چنین عملیاتی از نظر هدف و گستردگی احتمالاً شبیه حملات سپتامبر ۲۰۱۹ به تاسیسات نفتی عربستان در بقیق و خُربص خواهد بود و یک بار دیگر زیرساخت‌های کلیدی عربستان را از یمن عراق یا از خود ایران هدف می‌گیرد. افزون بر آن این حملات می‌تواند نیروها و تجهیزات و تاسیسات محلی سنتکام را به خطر بیندازد. هر چند تهران ممکن است برای اجتناب از افزایش تنش ناشی از تلفات آمریکایی دست به اقدامات احتیاطی بزند. احتمال اشتباه در هدف‌گیری در سال‌های اخیر افزایش داشته است. بعد از حملات سال ۲۰۱۹ واشنگتن و ریاض زیرساخت‌های حیاتی سامانه‌های دفاعی عربستان را تقویت کردند که بخشی از آن از طریق حضور مشهودتر سنتکام در نواحی شرقی بوده است که تاسیسات اصلی نفت در آن قرار دارد. علاوه بر این نیروهای ایرانی ممکن است بخواهند به یک وسیله بی‌سرنشین آمریکایی حمله کنند همان‌طور که یک پهپاد تجسسی گلوبال هاوک بامس-دی را بر فراز تنگه هرمز در ژوئن ۲۰۱۹ سرنگون کردند.

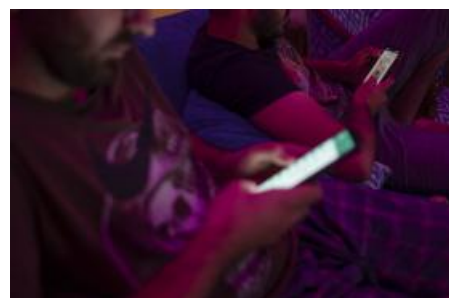
اگر تهران بخواهد به عربستان حمله کند پهپادها احتمالاً سلاح ارجح هستند. یک گزینه پهپاد انتحاری شاهد-۱۳۱ و شاهد-۱۳۶ است که ایران اخیراً به روسیه برای استفاده علیه اوکراین (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/iranian-drones-russia-capabilities-and-limitations>) ارسال کرده است. یک احتمال دیگر پهپاد انتحاری آرش-۲/کیان-۲ است که مختصری بزرگ‌تر است و در حال حاضر ارتش از آن استفاده می‌کند. استفاده از آن همچنین می‌تواند نشانه وفاداری این نیرو به رژیم باشد.

با توجه به این تهدیدات و ریسک‌های (ولو بعید) مرتبط با افزایش تنش در منطقه ضروری است که واشنگتن سطح هشیاری خود را در این جبهه افزایش دهد از جمله با استقرار تجهیزات شنود و-پایش شناسایی-راداری و رهگیری در منطقه. با این کار آمریکا نه تنها می‌تواند بازدارندگی خود را در مقابل ایران تقویت کند بلکه اطمینان بیشتری هم به شرکای خود می‌بخشد. همزمان مقامات آمریکایی باید پیامی جدی ارسال کنند که فراتر از حمایت کامل از مردم ایران باشد آمریکا باید هشدار دهد که حملات منطقه‌ای خواه مستقیم یا غیرمستقیم قابل انتساب به ایران باشد ممکن است پیامدهای وخیم و مشخصی داشته باشد برخلاف آنچه واشنگتن بعد از حملات ۲۰۱۹ ایران به عربستان رفتار کرد.

فرزین ندیمی هموندیار انستیتو واشنگتن و متخصص امور امنیتی و دفاعی ایران و منطقه خلیج فارس است.

RECOMMENDED

تحلیل کوتاه

شبکه‌های اجتماعی در اعتراضات ایران: عرصه عمومی جدید

تحلیل کوتاه

سلبریتی‌ها، روحانیون و جانشینی: کارتهای زرد در اعتراضات ایران

۷ اکتبر ۲۰۲۲

مهدی خلجی

(fa/policy-analysis/slbrytyha-rwhanywn-w-janshynty-karthay-zrd-dr-atradat-ayran/)

BRIEF ANALYSIS

The Demonstrations for Mahsa Amini: A Turning Point in Iran

۷ اکتبر ۲۰۲۲

Ziryayn Rojhelati

(/policy-analysis/demonstrations-mahsa-amini-turning-point-iran)

TOPICS

انرژی و اقتصاد (fa/policy-analysis/anrzhly-w-aqtsad/)

خلیج و سیاست حوزه انرژی (fa/policy-analysis/khlyj-w-syast-hwzh-anrzhly/)

نظامی و امنیتی (fa/policy-analysis/nzamy-w-amnyty/)

REGIONS & COUNTRIES

ایران (fa/policy-analysis/ayran/)

کشورهای حاشیه‌خلیج فارس (fa/policy-analysis/kshwrhay-hashykhlyj-fars/)